

Chulalongkorn Medical Journal

Volume 39
Issue 9 September 1995

Article 1

9-1-1995

อาชีวจิตเวชศาสตร์

Sukcharoen Tunkwongchai.

Malee Poolkrongtun

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjjournal>

Part of the [Medicine and Health Sciences Commons](#)

Recommended Citation

Tunkwongchai., Sukcharoen and Poolkrongtun, Malee (1995) "อาชีวจิตเวชศาสตร์," *Chulalongkorn Medical Journal*: Vol. 39: Iss. 9, Article 1.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjjournal/vol39/iss9/1>

This Editorial is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn Medical Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

อาชีพจิตเวชศาสตร์

สุขเจริญ ตั้งวงษ์ไชย*

ในยุคสมัยที่โลกพัฒนาทั้งด้านเทคโนโลยี องค์ความรู้ใหม่ในแต่ละศาสตร์และกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ส่งผลให้คนในยุคนี้ต้องแข่งขันกันมากขึ้น ชีวิตคนยุคใหม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสาระในเรื่องราว ซึ่งเน้นบทบาทหน้าที่และส่วนประกอบที่กินเวลาในช่วงอายุของเราเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และมีผลกระทบต่อสุขภาพทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้วย

ปัญหาทางสุขภาพจิตหรืออาการเจ็บป่วยทางจิตในอดีตกาล เน้นความสำคัญในเรื่องชีวิตส่วนตัวเป็นหลัก อันได้แก่ ความรักและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พัฒนาการวัยเด็ก ส่วนเรื่องการทำงานเช่นประวัติการศึกษา มีความสำคัญรองลงมา การงานและชีวิตส่วนตัวเป็นสองสิ่งที่แยกกันค่อนข้างจะเด็ดขาด แต่ในสังคมปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่ามีความสำคัญทัดเทียมกัน ความคับข้องใจหลายอย่างเกิดจากที่ทำงานและชีวิตส่วนตัวก็อาจมีผลกระทบต่อการทำงาน ตามแนวคิดแบบองค์รวม (holistic model) กล่าวว่ปัจจัยชีวภาพ จิต-สังคม กายและใจ ปัจเจกชนและสังคมมีความเกี่ยวข้อง และส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกันความเป็นไปในเรื่องที่ทำงานและการทำงาน (workplace issues) จึงมีบทบาทไม่น้อยในจิตเวช จิตเวชศาสตร์สาขาที่เรียกว่า อาชีพจิตเวชศาสตร์ (occupational and organizational, industrial, workplace หรือ corporate psychiatry) เกิดขึ้น

อาชีพจิตเวชศาสตร์หรือจิตเวชศาสตร์อุตสาหกรรม (occupational/industrial psychiatry) เป็นจิตเวช-

ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การปรับตัวรวมถึงปัญหาของบุคคลและองค์กรในที่ทำงาน พยาธิสภาพทางจิตหรือปัญหาทางจิต (psychopathology) ของคนที่ส่งผลกระทบต่อถึงงาน และปัญหาทางจิตที่เกิดจากงาน เป็นการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมบุคลากรในองค์กร โครงสร้างและบทบาทขององค์กรในแนวทางการป้องกัน (prevention) การให้ความรู้ (education) และการให้คำปรึกษา (consultation) อันมีเป้าหมายให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของบุคคล และองค์กรอันจะนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

บทความเกี่ยวกับ occupational/industrial psychiatry มีการตีพิมพ์ครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา โดย Alfred Adler เมื่อ ค.ศ. 1917 หลังจากนั้นความรู้ในศาสตร์นี้ก็มีการพัฒนาการเรื่อยมา โดยมีจิตแพทย์กลุ่มหนึ่งที่ทำงานในสาขานี้ ในขณะเดียวกับที่นักจิตวิทยาก็ให้ความสำคัญกับ workplace issue และมีการพัฒนาองค์ความรู้ทางจิตวิทยา (psychology) ในแขนงนี้โดยมีจุดเริ่มต้นในประเทศอังกฤษและอเมริกา เกิดจิตวิทยาประยุกต์ในศาสตร์ที่เรียกว่าจิตวิทยาอุตสาหกรรม (industrial/organizational psychology) โดยการพัฒนาการผสมผสานความรู้ในเรื่องจิตวิทยาบุคคล (personal psychology) จิตวิทยาสังคม (social psychology) วิศวกรรม (industrial engineering) ซึ่งเน้นความสำคัญเรื่องพฤติกรรมมนุษย์ในการทำงาน ในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 มีกลุ่มวิชาชีพที่นอกเหนือจากแพทย์ (nonmedical professional) เข้าไปมี

*ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทบาทใน workplace issue เป็นจำนวนมากและองค์ความรู้ในเรื่อง industrial/organizational psychology ได้พัฒนาเป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้น ในขณะที่จิตแพทย์ให้ความสนใจใน organic psychiatry มากและ workplace issue เป็นที่สนใจน้อยลง ในขณะที่อาชีพเวชศาสตร์ (occupational medicine) ยังได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องมาตลอด โดยที่ไม่ได้เน้นเรื่องจิต-สังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมากนัก จนกระทั่งช่วงทศวรรษ 1980 ในประเทศอเมริกาและประเทศแถบยุโรปเริ่มมีการเคลื่อนไหวในสาขา occupational/industrial psychiatry อีกครั้งหนึ่ง จิตแพทย์ในอเมริกามีการก่อตั้ง THE ACADEMY OF ORGANIZATIONAL AND OCCUPATIONAL PSYCHIATRY (AOOP) และในปี ค.ศ. 1990 สมาคมจิตแพทย์อเมริกา (AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION) ได้ก่อตั้งกลุ่มคณะทำงานและผู้สนใจในเรื่อง workplace issue ขึ้น พร้อมกับที่องค์การอนามัยโลก (WHO) ก็ให้ความสำคัญในเรื่องนี้โดยส่งเสริมการศึกษาวิจัยและพัฒนาความรู้ในศาสตร์นี้ในประเทศแถบยุโรป ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย ฟินแลนด์และอีกหลายประเทศทั่วโลก

จากการสำรวจในอเมริกาพบว่าในช่วงปี ค.ศ. 1987-1991 มีจิตแพทย์ทำงานในสาขานี้ประมาณ 400 คน เทียบกับแพทย์ที่ทำงานเกี่ยวกับสาขา occupational medicine ที่มีมากกว่า 4,000 คน และ industrial and organizational psychologist อีกประมาณ 3,800 คน นักสังคมสงเคราะห์มากกว่า 5,000 คน พยาบาลและบุคลากรทางสุขภาพจิตอื่นๆ อีกรวมถึงผู้ที่ทำงานบำบัดรักษาผู้ที่มีปัญหาติดสุราและยาเสพติด ในขณะที่มีการสำรวจบริษัทมากกว่า 200 แห่งแล้วพบว่าคนงาน 25% กำลังมีปัญหาจากความเครียดและวิตกกังวลหรือมีอาการซึมเศร้า 20% มีปัญหาเรื่องติดสุราและสารเสพติด ปัญหาดังกล่าว ในปี ค.ศ.1989 Dauer ได้ประมาณการว่ามีผลกระทบทำให้ลดประสิทธิภาพการทำงานคิดเป็นเงิน 8,000 เหรียญสหรัฐต่อคนต่อปี และทำให้มีการขาดงานเฉลี่ย 16 วันต่อคนต่อปี มีการฟ้องร้องขอค่าชดเชยแรงงานมากขึ้น ในขณะที่ผู้ที่มีปัญหาซึมเศร้านั้นไปรับการรักษาเพียงหนึ่งในสามเท่านั้น การให้ความรู้และการส่งเสริมสุขภาพจิตในที่ทำงานจึงน่าจะมี

บทบาทสำคัญ ในประเทศอังกฤษกระทรวงสาธารณสุขในส่วนที่รับผิดชอบเรื่องสุขภาพจิตมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รณรงค์เรื่อง “การส่งเสริมสุขภาพจิตในการทำงาน” หลายหน่วยงาน และพบว่าในที่ทำงานมีปัญหาเครียดวิตกกังวลสูง 15% และพบภาวะซึมเศร้า 30% ครั้งหนึ่งของภาวะดังกล่าวจะเป็นอยู่ยาวนานไม่น้อยกว่า 1 ปี ซึ่งถ้ามีการเฝ้าระวังที่ดีปัญหาเหล่านี้น่าจะป้องกันได้

ในประเทศไทยยังไม่มีข้อมูลที่แน่นอนเกี่ยวกับปัญหาความเครียดและความผิดปกติทางจิตในที่ทำงาน อาจจะน้อยกว่าต่างประเทศแต่คาดการณ์ได้ว่ากำลังมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นจากการพัฒนาประเทศไปเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้น ปัจจุบันบทบาทในการดูแลสุขภาพในการประกอบอาชีพหรือการทำงานตกอยู่กับ occupational medicine เป็นส่วนใหญ่ และเริ่มจะมี organizational psychologist ทำงานในสาขานี้มากขึ้น มีผู้เขียนตำราจิตวิทยาอุตสาหกรรมหลายเล่มและมีการเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนสาขานี้หลายแห่งในประเทศไทย ส่วนจิตแพทย์ยังไม่ได้เข้าไปมีบทบาทมากนัก เคยมีบทความที่กล่าวนำเรื่องอาชีพจิตเวชศาสตร์ ลงพิมพ์ในวารสารกรมการแพทย์ เมื่อปี พ.ศ. 2535 โดย รศ.พญ.นันทิกา ทวิชาชาติ นับว่าเป็นศาสตร์อีกสาขาหนึ่งที่มีความสำคัญและน่าจะได้รับการส่งเสริมพัฒนาเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยกำลังพัฒนาไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้รับการขานรับจากหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบมากนัก อาจเป็นเพราะจิตแพทย์ในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย

จะเป็นได้ว่าทั้งจิตแพทย์และนักจิตวิทยาในต่างประเทศต่างให้ความสนใจ และมีบทบาทในสาขาวิชาชีพนี้ จิตแพทย์จะดูแลจัดการสิ่งที่เป็นปัญหาที่เกิดในที่ทำงาน นับตั้งแต่องค์กรจนถึงบุคลากรในองค์กร ทั้งการป้องกันและดูแลรักษา ส่วนนักจิตวิทยามีบทบาทในการจัดการศึกษาวิจัยพฤติกรรมองค์กรและบุคลากรในองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการทำงาน ดังนั้นบทบาททั้ง 2 กลุ่มจึงแตกต่างกันแต่ช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน

Occupational/industrial psychiatrist นั้นมีบทบาทหน้าที่ที่อาจกล่าวได้โดยสรุป 3 ส่วนคือ

1. ให้บริการบำบัดรักษา (direct clinical service) ได้แก่บทบาทในการประเมิน ดูแลให้การบำบัด

รักษาผู้ที่มีปัญหาทางจิตในที่ทำงาน ซึ่งเป็นหน้าที่ทางคลินิกที่จิตแพทย์ทุกๆ ไปก็ทำหน้าที่นี้ได้

2. การให้การปรึกษา (consultation) จิตแพทย์มีหน้าที่เป็นผู้ให้การปรึกษาในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร ตั้งแต่ระดับผู้รับจ้างจนถึงระดับผู้บริหารปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือระหว่างองค์กร การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร การคัดเลือกคนเข้าทำงาน การประเมินสมรรถภาพในการทำงาน การเสื่อมสมรรถภาพหรือความพิการเนื่องจากงาน (work disability) และปัญหาเรื่องค่าชดเชยแรงงาน (work compensation) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพจิต

3. การศึกษาวิจัย เป็นบทบาทในส่วนของ การค้นหาปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตในที่ทำงาน

เช่น ระบาดวิทยาของปัญหาสุขภาพจิต ความเจ็บป่วยทางจิตที่เกี่ยวข้องกับความเครียด ปัญหาเรื่องสุราและสารออกฤทธิ์ทางจิตประสาท พฤติกรรมสุขภาพของคนทำงาน การพัฒนาระบบที่จะมาดูแลและส่งเสริมสุขภาพในที่ทำงานต่างๆ เหล่านี้ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่างานในสาขาวิชาชีพนี้อาศัยพื้นฐานความรู้ในเรื่องจิตเวชศาสตร์อันได้แก่ โรคต่างๆ ทางจิตเวช ความเครียดและผลกระทบต่อสุขภาพปัจจัยหลักในที่ทำงานที่ส่งผลต่อสุขภาพจิต การบริหารงานบุคคลและองค์กรในส่วนจิตวิทยาการบริหาร หลักการบริหารงานองค์กรและกฎหมายบางส่วน โดยเฉพาะกฎหมายแรงงาน เป็นพื้นฐานในการจัดการส่งเสริมให้คนในยุค information technology มี “โลกของการทำงาน” ที่มีประสิทธิภาพ โดยยังคำนึงถึงคุณภาพชีวิตที่ดีควบคู่ไปด้วย